

MARVEL VS. DC – SZUPERHŐSÖK POLGÁRHÁBORÚJA

HŐSKÖDÉS A DEMOKRÁCIÁÉRT

SEPSI LÁSZLÓ

AZ EGYMÁS ELLEN FORDULÓ SZUPERHŐSÖK MULTIPLEXEKBE VÍVOTT CSATÁJÁRÓL
ESZÜNKBE JUTHAT AZ ELNÖKVÁLASZTÁS ELŐTT ÁLLÓ AMERIKA.

Ha elfogytak a lerombolható metropoliszok és az űrből nem érkezik a korábbinál is veszedelmesebb fenyegetés, a dologtalan szuperhősöknek szükségszerűen egymásban kell megtalálniuk a méltó ellenfelet. A nagyvárosok persze nem fogynak el, hiszen minden epizód elején ugyanabban a tüchtig rendben sorakoznak az összeomlásra váró felhőkarcolók, mint a legutóbbi kataklizma előtt, és valójában ellenfélből sincs hiány: mind a Marvel, mind a DC moziuniverzumában bőséggel akadnak még önjelölt világpusztítók – Galactustól Darksidenen át a függöny mögött várakozó Thanosig –, akik idővel bizonyára tiszteletüket teszik a vásznakon. Ugyanakkor az anyamédiumban még bőséggel fellelhető kreatív tartalékok csak mérsékelten képesek enyhíteni a blockbusteszériák öngerjesztő fokozáskényszerét: egy kétszer olyan hosszúra nyújtott urbánus apokalipszis látványában sosem lesz képes kétszer akkora hatást kiváltani, hiszen az újszerűség ereje már hiányzik belőle, a pusztulás képeinek borzongató fenségességét hamar elkoportatja a repetíció. Ugyanez áll a világ leigázására, teljes kontrolljára vagy egyszerű felégetésére vállalkozó *villain*ekre is – ha ármánykodásaik közt csak az jelent különbséget, hogy egyre nagyobb pofon kell nekik ahhoz, hogy a padlóra kerüljenek, a franchise előrehaladtával a bevitt ütéseknek egyre kevesebb esélyük lesz rá, hogy annyira diadalmasan zengjenek, mint az első alkalommal. Ha pedig a korábbi külső ellenségek egyre nehezebb ráigérni, a legkézenfekvőbb megoldás, ha a hősök egymás ellen mennek csa-

tába, ahogyan a képregényfüzetek lapjain már számtalanszor megtették az évtizedek során.

Míg a Marvel bámulatos kreatív kontrollal terebélyesített moziszériájának „harmadik fázisában” (mintha már a franchise egyes szakaszainak elnevezése is egy világuralmi terv lépéseit takarná) a korábbiakból logikusan következik a hősök közötti belviszály, a jóval ziláltabb DC-moziszéria két legnagyobb ikonjának összecsapása inkább csak kényszeredett *gimmick*. Az eddig egymástól független alkotásokban ténykedő Superman és Batman (a mellettük egy-egy jelenet erejéig felbukkanó más hősökkel együtt) még csak most próbálják megalapozni azt az egybefüggő mozimitológiát, melynek építésében a konkurens cég legalább két fázissal előrébb jár: az *Amerika Kapitány: Polgárháború* egy folyamat megkerülhetetlen állomása, a *Batman Superman ellen: Az igazság hajnala* viszont még csupán most próbálja berúgni a motort. Habár az elmúlt hónapokban kialakult kritikai konszenzus egyértelműen a Marvel filmjét emelte piederesztálra, és ejtette néhány savas megjegyzés kíséretében a lassacskán a szuperhősfilmek Uwe Bölljeként gyűlölt Zack Snyder vízióját, az mindenképp utóbbi javára írható, hogy az MCU precízen kalkulált biztonsági játékával szemben, Snyder *Az acélember*hez hasonlóan megint képregényboltba szabadult dúvadként rakta össze a maga olvasatát a szuperhőskultúráról – amit a 300 után sokadszorra is sikerrel redukált vallásos áhitattal övezett férfialatok dominanciaharcára. A *Batman Superman ellen* bombasztikus kom-

pozíciók, delíriumos álomjelenetek és vállrándítással kilőtt atombombák közt kacskaringózó cselekményvezetése üdítően hat a Marvel egyre sterilebb produkciói mellett, még ha ezért le is kell mondanunk olyan ballasztokról, mint a logikus karaktermotivációk vagy hosszabb távú következetesség. Jól illusztrálja ezt a különbséget a két film veszteséghez való viszonya: miközben mindkét történet olyan hírhedt képregényfolyamokon alapul, melyek egy-egy karakter időleges halálával végződtek (a *Polgárháború* utóregészeként Amerika kapitány vált egy merénylet áldozatává, a *The Dark Knight Returns*-ben és a *The Death of Superman*-ben pedig mindkét címszereplőt eltemették legalább egyszer), ám ezt csak a DC filmek meri meglépni, a Marvel egyre népeesebb szereplőgárdáját viszont mintha a szuperhősök őrangyala pátyolgatná, ezzel némiképp súlytalanná is téve küzdelmeiket.

De a két tavaszi szuperhős-blockbusterben nem pusztán az jelenti a közös pontot, hogy szereplőik a cselekmény nagy részében külső ellenség helyett egymást csépelik. Mind a *Polgárháború*, mint a *Batman Superman ellen* a forrásmédium talán legpolitikusabb történeteit használta sorvezetőként: a 2006 és 2007 között futott Marvel crossover egyértelmű (bár kényelmes időbeli csúszással közreadott) reakció volt a 9/11 után elfogadott Patriot Actra, és vele együtt a terror elleni háború tüzeiben égő amerikai kormány a szabadságjogokat korlátozó intézkedéseire, míg Frank Miller megöregedett, fasisztoid Batmanje ugyan csak nem függetleníthető a nyolcvanas évek Amerikájának konzervatív Reagan-adminisztrációjától és annak gyakorta visszás értékválasztásaitól. Miközben a két film megosztott szuperhős-közösségeiben könnyen asszociálhatunk a választások előtt álló amerikai nemzet megosztottságára, a párhuzam napjaink politikai klímájával nem merül ki ennyiben. Mindkét történet konfliktusa a korábbi epizódok járulékos veszteségeinek nyomán szökken szárba, és nagyon hasonló ívet leírva jut el a merőben különböző végkövetkeztetésig: az áldozatokkal járó városrombolások miatt lelkiismeretfurdalás sújtotta hősöket a háttérből manipulálja egy hozzájuk képest csekély hatalommal bíró *mastermind*, és ez a kihívás ahhoz ve-

zet, hogy a fizikai összecsapások közötti szünetekben újraértékeljék prioritásait a közösség biztonságával és saját cselekvési szabadságukkal kapcsolatban. Utóbbi persze az amerikai hősmítoszok egyik alapvető problémája is, hiszen a történettípus – szupererőkkel vagy anélkül – a vadnyugati fegyverforgatóktól az önjelölt bűnüldözőkön át a hivatalos kereteken kívül dolgozó kommandósokig minden esetben arról szól, hogy az amerikai értékeket a hősnak önmagát a társadalom írott törvényei fölé helyezve kell megóvnia. Ebben rejlik a *Polgárháború* és a *Batman Superman ellen* cselekményét mozgató paradoxon: a címszereplők feladata mindkét esetben a demokrácia értékeinek megvédése és terjesztése, viszont a (szuper)hős önmagában a legkevésbé sem demokratikus intézmény. Mindkét mozi fontos fordulópontja, amikor a hős(ök)nek fejet kell hajtaniuk a hivatalos intézményrendszer előtt, ám ez egy merénylőnek hála kudarcba fullad, Superman bírósági meghallgatását és a Bosszúállók részvételével zajló békekonferenciát egyaránt bombatámadás dönti romba, ezzel nyújtva felettébb szemléletes, és a napjaink terrorfenyegetése nyomán sarjadt szorongást is megpendítő példát a demokrácia működésének hatáira.

A *Polgárháború* és a *Batman Superman ellen* egyrészt a demokrácia hekkelhetőségét és ezáltal törékenységének

„Sorakoznak az összeomlásra váró felhőkarcolólok”

(Sebastian Stan, Robert Downey Jr. és Chris Evans)

általában vett problémáját illusztrálják tizenkét éven felülieknek már bőven érthető metaforikával – érettebb nézőknek pedig éppúgy eszébe juthat a lehallgatási botrány, mint a populista szólammokkal történő hangulatgerjesztés és szavazatmaximalizálás –, másrészt pedig az ezzel szorosan összefüggő idegenellenesség kérdését igyekeznek körüljárni. Ebből a szempontból a *Polgárháború* dolgozik árnyaltabb áthallásokkal elsősorban az USA közel-keleti beavatkozásaira, hiszen a sokoviaai Helmut Zemo épp azért fogadott bosszút, mert Amerika kapitány és társai az előző részben romba döntötték otthonát és a katasztrófában járulékos veszteségként a családját is elhalálózott. Zemóból így válik előbb terrorista, majd tragikus hős, akit áttételesen mégis a Bosszúállók akciója hívott életre; ezzel szemben a *Batman Superman ellen* ugyan egy belföldön véghezvitt rombolástól indul, ám Superman származásán keresztül mégis előkerül ugyanez a kérdéskör – a filmbeli állampolgárok hol megváltóként imádják, hol pedig illegális bevándorlóként tüntetnek ellene. Az aktuálpolitikai áthallásokkal (lásd Donald Trump republikánus elnökjelölt-aspiráns és médiabohóc xenofób futamait) terhelt témaválasztással mindkét szuperhősfilm olyan problémára tapintott rá, amit sem a Marvel, sem a DC stábjában nem tudott maradéktalanul

feloldani. Mindkét mozi felmutatja ugyan a „jó idegen” alakját – ez lesz egyik esetben a frissen bevezetett Fekete Párduc, Wakanda hercege, a másikban maga az úrból jött Superman –, ám a belviszályt végül mindkét esetben a külső ellenséggel szembeni összefogás állítja meg. Habár árnyalja a helyzetet, hogy mind Helmut Zemo, mind pedig a kriptoni holttetemből létrehozott Doomsday az amerikai szereplők közbenjárásával vált destruktív fenyegetéssé, azt egyik mozi sem kérdőjelezi meg, hogy a nemzet hőseinek egységéhez szükség van egy országhatárokon és a közös amerikai identitáson kívüli fenyegetésre. Egy hősraknak ellenfelek kellene, különben a bajtársait tépi szét vagy nem lesz többé hős; és ha ez az ellenfél nem születik meg magától, az is megoldás, ha egy laborban rakják össze.

AMERIKA KAPITÁNY: POLGÁRHÁBORÚ (Captain America: Civil War) – amerikai, 2016. Rendezte: **Anthony Russo, Joe Russo.** Írta: **Mark Millar** képregényéből **Christopher Markus, Stephen McFeely.** Kép: **Trent Opaloch.** Zene: **Henry Jackman.** Szereplők: **Chris Evans** (Steve Rogers/Captain America), **Robert Downey Jr.** (Tony Stark/Vasember), **Scarlett Johansson** (Natasha Romanoff/Fekete Özvegy), **Tom Holland** (Pete Parker/Pókember) **Jeremy Renner** (Clint Barton/Sólyomszem), **Don Cheadle** (James Rhodes/War Machine), **Sebastian Stan** (Bucky Barnes/Falcon), **Anthony Mackie** (Sam Wilson). Gyártó: **Marvel Entertainment // Babelsberg.** Forgalmazó: **Fórum Hungary.** Szinkronizált. 147 perc.

